

7. Секо, Я. XX з'їзд КПРС і поява шістдесятництва. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Сер. *Історія* / заг. ред. І. С. Зуляк (голова) та ін.. ; Тернопіль: ТНПУ, 2016. Вип. 1, ч. 2., С. 113 – 119.

Грина ГУМЕННА

*здобувач наукового ступеня,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Для Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) притаманними були процеси державотворення та хвиля активізації національно-культурного життя. Безпосередню участь у них брало і українське студентство. Власне, діяльність українських студентських товариств і передбачала, в першу чергу, збереження національної гідності і єдності народу всупереч асиміляційній антиукраїнській політиці, яку проводила польська влада, при цьому учасники товариств опираючись не лише на тенденції, які диктувалися умовами досліджуваного періоду, а і на власний світогляд та стійку систему ціннісних орієнтирів.

Виходячи із актуальності дослідження, метою є аналіз ціннісних орієнтирів, які були притаманними для української студентської молоді Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918 – 1939 рр.) та сприяли поступу національно-культурного життя окресленого регіону.

Для досягнення поставленої мети виконано такі завдання:

– досліджено сутність ціннісних орієнтирів як одного із вагомих факторів впливу на діяльності українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918 – 1939 рр.);

– проаналізовано процес практичного втілення світоглядних та ціннісних ліній, які були притаманні для кіл українських студентських товариств, у розвиток національно-культурного життя Східної Галичини.

Аналізуючи задекларовану проблему було використано такі методи як ретроспективний та конкретизації, а також принципи наукових досліджень: історизму та об'єктивності.

Проблема молодіжного руху в національно-культурному житті Східної Галичини певним чином висвітлена в працях таких науковців, як

І. Андрухів, Р. Ковалюка, Н. Мисак, Т. Плазової, однак, через актуальність досліджуваної теми є необхідність подальшого її вивчення.

Найчастіше, учасники українських студентських товариств гуртувались навколо низки лідерів, які відрізнялись яскравим світоглядом та високою мотивацією. Очевидно, що складовою такого стійкого світогляду та продуктивної роботи українського студентства була ціла система ціннісних орієнтирів, загалом, притаманних як студентським спільнотам, так і окремим представникам українських студентських товариств.

Важливо зауважити, що під «ціннісними орієнтаціями», на думку М. Шевчука, ми маємо вбачати елементи мотиваційної структури особистості, що відображає певну значущість для особистості предметів та явищ соціальної дійсності, а також створює внутрішню основу її ставлень до різноманітних цінностей морального, матеріального й політичного порядку [7, с. 27].

Виходячи із понятійних особливостей «ціннісних орієнтирів», варто наголосити, що існує велика кількість їх класифікацій. Для характеристики українського студентського руху у контексті внеску в національно-культурне життя міжвоєнної Східної Галичини за основу обрано запропонований метод класифікації ціннісних орієнтацій А. Кавалеровим, згідно якого виділяють такі групи:

- етико-релігійні (етизм);
- образно-естетичні (естетизм);
- утилітарні (утилітаризм);
- науково-теоретичні;
- політичні (етатизм) [5, с. 33–36].

Прослідковуючи першу групу ціннісних орієнтацій в процесі діяльності українських студентських товариств варто зазначити, що останні активно взаємодіяли із УГКЦ, зокрема, із митрополитом А. Шептицьким. Очільник УГКЦ наголошував, що молодь потрібно виховувати на принципах моралі, культивувати любов до народу та його історичної спадщини, пам'ятати героїв визвольної боротьби [3, с. 54].

Прикладом керування такими орієнтирами в повсякденному житті стало створення багаточисельного християнського руху молоді «Католицька акція» та цілої низки студентських товариств, зокрема, «Обнова», «КАУМ-Орли». Дослідники Андрухів І. та Пилипів І. зазначають, що товариства поширювали культурно-освітню роботу, створювали літні табори праці й спорту, як для дівчат, так і для юнаків, де, окрім, спортивно-руханкової роботи, студенти брали активну участь у

охороні культурної спадщини. Зокрема, у 1938 р. біля с.Сокіл, учасники товариства «КАУМ-Орли» безкоштовно працювали на археологічних розкопках митрополичого собору в Крилосі, паралельно викладаючи для мешканців навколишніх сіл лекції з історії Галича та України, а для неписьменних організовували гуртки з ліквідації неграмотності [2, с. 133].

Р. Ковалюк зауважував, що студентські товариства «з одного боку, виступали осередками національно-патріотичного виховання, підготовки української інтелектуальної еліти, а з другого – були ініціаторами справ загальнонаціонального суспільного значення» [6].

Українські студентські товариства керувались і образно-естетичними ціннісними орієнтирами. Наприклад, Всеукраїнське об'єднання української молоді, опираючись на зазначену систему цінностей створювало платформу для створення соборної України через гуртування молоді для ознайомлення її з традиціями українського народу, відвідування студій з філософії, української історії та української національної психології, студій етикету та правил поведінки у суспільстві; виховування молоді у державницькому та громадянському дусі, прищеплення чеснот патріота своєї держави, культивування ідеалу української нації; ознайомлення із здобутками культури [8, арк.1].

У міжвоєнній Східній Галичині для українських студентів були притаманні й утилітарні ціннісні орієнтири, під якими варто розуміти радше господарський підхід, вміння заощаджувати та нагромаджувати для отримання користі. Наприклад, студентське товариство українців «Єдність» у жовтні 1921 р. за ініціативи професора Д. Держжда при українській гімназії у Станіславові, що займалася реалізацією споживчих товарів, зокрема: шкільного приладдя, підручників, а в літні місяці – кислого молока і содової води [4, с. 287].

Однак, все ж науково-теоретичні ціннісні орієнтири були одними із провідних у студентських колах українців Східної Галичини, насамперед, через безпосередній рід зайнятості учасників товариств. Студенти не лише самі навчались та практикували, а і ставали поширювачами освіти і науки. Наприклад, «Просвітній кружок», який поставив за мету «організувати студентів для просвітницької роботи серед народу» систематично надсилав студентські ватаги у села для читання лекцій для населення різної тематики. А для міст, у тому ж числі, для Львова було створено спеціальний курс, на якому навчалася біля 40 робітників і викладалися такі предмети, як історія України, географія, природничі науки, право, німецька мова [1, с. 44].

Поряд із надзвичайно активним громадським та науково-освітнім доробком українського студентства варто наголосити на внеску товариств у національно-політичне життя Східної Галичини міжвоєнного періоду. І до цього внеску варто зараховувати не лише студентські віче, політично-забарвлену боротьбу за Український університет, а і теоретичне обґрунтування політичного вибору та спрямованості. Саме тому, в 1923 р. на студентському вічі було виголошено доповідь на тему: «Політичне положення української нації та студентство», у яких згадувалося, що участь українського студентства у політичному житті була схвальною та необхідною, оскільки «українське студентство мало безпосередній обов'язок брати участь у всіх проявах національного життя» [9, арк. 2].

Українські студентські товариства Східної Галичини міжвоєнного періоду були одним із каталізаторів національно-культурного відродження регіону. Насамперед, товариства не просто самотужки боролись, але і піднімали до такої боротьби маси населення не лише з бажання вигоди чи використовуючи заходи примусу, а тим, що являли собою зразок для наслідування та відрізнялися стійкими ціннісними орієнтирами, що сприяли активному поступу державницької боротьби.

Література:

1. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини 1861 – 1939 рр. 1995. 72 с.
2. Андрухів І., Пилипів І. Католицька акція 30-х років ХХ ст. та її виховний вплив на українську молодь Галичини. *Наукові записки*. Вип. 1. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. С.130 – 135. (Серія: «Історія».)
3. Вітвіцький О. Духовенство УГКЦ у боротьбі за збереження національної свідомості українців Східної Галичини на початку 20-х років ХХ століття. *Український визвольний рух*. 2005.Збірник 4. С. 52 – 60.
4. «Драматична Секція» Научного Кружка української гімназії в Станіславові. *Студентський вісник «Поступ»*. 1924. Річник IV. Число 10. С. 238, 286 – 287.
5. Кавалеров А. Ціннісні орієнтації та їх класифікація. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. 2000. №1–2. С. 33 – 36.
6. Мисак Н. Ф. Культурно-просвітницька діяльність українських студентських товариств у Галичині наприкінці ХІХ ст. *Гілея*. 2011. Вип. 49, № 7. С. 31–35. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_49/Gileya49/I5_doc.
7. Удич О. Ціннісні орієнтації: багатогранність наукових трактувань. *Рідна школа*. 2014. № 11. С.26 – 31.
8. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАЛ). Ф. 339. Оп. 1. Спр. 26. 7 арк.
9. ЦДАЛ. Ф. 399. Оп. 1. Од. зб. 109. 10 арк.